

ÇOCUK EDEBİYATINDA DURAĞAN VE DEVİNGEN KAHRAMAN TİP ANALİZİNE ELEŞTİREL YAKLAŞIM: ŞERMIN YAŞAR'IN LO ÖRNEĞİ

Refika ALTIKULAÇ DEMİRDAĞ*

Bilge DESTEGÜLOĞLU**

Merve ERCAN***

Öz: Edebiyat tarihi boyunca “tip” kavramı araştırmacılar tarafından farklı içerik ve tanımlarla tekrar tekrar ele alınmıştır. Buna karşın çocuk edebiyatı sahasında ayrı bir tartışma konusu olarak öne çıkmamıştır. Genellikle kahramanlar, devingen-durağan ya da açık-kapalı karakter özelliklerine göre yüzeysel biçimde sınıflandırılmaktadır. Bu durumun temelinde, Türk çocuk edebiyatında uzun yıllardır süregelen, kahramanların taşınması gereken özellikler konusunda oluşmuş genel kabuller yer almaktadır. Çocuk kitaplarında kahramanların idealize edilmiş, evrensel değerlere bağlı ve olumlu davranış biçimlerini modelleyen figürler olması gerektiği düşüncesi, tip tartışmalarını sınırlayan bir anlayış yaratmıştır. Bu çalışmada, çocuk roman ve hikâyelerindeki kahramanların yalnızca karakter özellikleriyle değil, aynı zamanda karşılaştıkları problemleri çözme biçimleri üzerinden analiz edilmesinin önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, Şermin Yaşar’ın Lo adlı kitabında yer alan kahramanlar incelenmiş, özellikle ana karakter Lo’nun karşılaştığı sorunlar ve bunlara getirdiği çözümler analiz edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda dokuıman incelemesi deseninden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırma bulguları, çocuk kitaplarında yalnızca devingen ya da durağan şeklinde sınıflandırmanın yetersiz olduğunu, kahraman tiplerinin ara kategoriler barındırdığını göstermektedir. Bu nedenle kahramanların çok boyutlu analizlerle eser bazında değerlendirilmesi ve çocuk edebiyatında tip tartışmalarının mevcut sınırlı yaklaşımların ötesine geçirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk edebiyatı, devingen-durağan, tip, problem çözme.

A Critical Approach to the Analysis of Stable and Dynamic Hero Type in Children’s Literature: Şermin Yaşar’s Lo Example

* Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Adana/TÜRKİYE, raltikulac@cu.edu.tr, 0000-0002-6143-1985

**Arş. Gör., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Adana/TÜRKİYE, bdesteguloglu@cu.edu.tr, 0000-0001-7147-8296

***Arş. Gör., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Malatya/TÜRKİYE, merve.ercan@inonu.edu.tr, 0000-0002-7222-3217

Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 22K750 Numaralı proje ile desteklenmiştir ve Balkan 12. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi’nde sözlü olarak sunulmuştur. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK’a teşekkürlerimizi sunarız.

Abstract: Throughout literary history, the concept of 'type' has been addressed repeatedly by researchers with different content and definitions. However, this topic has not emerged as a distinct area of discussion within the field of children's literature. Protagonists are typically classified superficially according to their dynamic-static or open-closed character traits. This is based on the long-standing general acceptance in research of Turkish children's literature regarding the characteristics a protagonist should have. The idea that protagonist in children's books should be idealised figures committed to universal values and modelling positive behaviour patterns limits discussions about types. This study attempts to reveal the importance of analysing protagonists in children's novels and stories in terms not only of their character traits, but also of the ways in which they solve the problems they encounter. In this context, the characters in Şermin Yaşar's book *Lo* were examined, with a particular focus on the problems encountered by the main character, Lo, and how she solved them. To this end, a document review design was employed. The obtained data were analysed using content analysis. The research findings show that it is insufficient to classify characters in children's books as either dynamic or static, and that hero types contain intermediate categories. It was therefore concluded that the characters should be evaluated on a case-by-case basis using multidimensional analysis, and that discussions of character types in children's literature should move beyond current limited frameworks.

Keywords: Children's literature, dynamic-static, type, problem solving.

Giriş

Çocuk edebiyatının çocukları; kurgu, kahramanlar ve estetik zevkin sağladığı sezgisel bilgi yoluyla yaşama hazırladığı pek çok araştırmacı tarafından vurgulanmaktadır. Bu bakımdan özellikle kitap kahramanlarıyla çocuk okurların özdeşim kurmalarının, onları birçok açıdan geliştireceği ve güçlendireceği varsayılmaktadır. Çocuk öykü ve romanlarındaki kahramanların özelliklerinin çocuklar tarafından model alınmasıyla okurların davranışlarında birtakım farklılıklar oluşturulabileceği düşünülmektedir. Bu davranışsal farklılıkların olumlu yönde gerçekleşebilmesi için çocuk edebiyatı eserlerinde kahramanların taşıması gereken bazı özellikler olduğu araştırmacılar tarafından sıklıkla dile getirilir. Güçlü, sorunlar karşısında çözüm üretebilen, duygularıyla baş edebilen, yardımsever, sorumluluk sahibi kahramanların dolaylı olarak okurları olumlu davranış biçimlerine yönlendirebileceği kabul edilmektedir. Bu yönüyle çocuk kitaplarındaki kahramanların oluşturulması, sınıflandırılması ve kurgu içinde sunuluş biçimi önemli görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, çocuk kitaplarında kahraman tip kategorileri oluşturmada yüzeysel bir tutum benimsendiğini *Lo* adlı kitap özelinde tartışmak ve çocuk edebiyatında tip kataloglaması meselesine yeni bir yaklaşım önermektir.

Roman türünün içyapı unsurları arasında ele alınan "kahraman" başlığı altında genellikle benzer bir sınıflandırmaya gidilmekte ve E. M. Forster'in sınıflaması kabul görmektedir. Forster, roman kahramanlarını derin ya da üç boyutlu; yalınkat ya da iki boyutlu oluşlarına göre iki sınıfa ayırmaktadır (2001, s. 108). "Yalınkat roman kişileri" okuyucunun aklında değişmez bir biçimde yer alırlar, çünkü zaman içinde değişmezler (2001, s. 109). Bir karakterin üç boyutlu olması yani özelliklerinin derin bir biçimde yaratılması onun tip boyutundan karakter boyutuna geçişini sağlamaktadır. Chatman, tiplerin kolaylıkla tanımlanabileceğine dikkat çekmektedir (2008, s. 123). Çocuk edebiyatı bağlamında da benzer bir anlayışla hareket edilmekte, yine Forster'in sınıflamasına atıfta bulunulmakta, düz (flat) ve boyutlu (round) kişiler kavramlarına dikkat çekilmektedir

(Tekin, 2012, s. 108-110). Bununla birlikte çocuk edebiyatında “düz” kişilerin küçük yaşlara hitap eden eserlerde tercih edilmesine karşın daha büyük yaş grupları için daha karmaşık özelliklere sahip üç boyutlu kahramanların tercih edildiği görülmektedir. Benzer biçimde çocuk edebiyatında kahraman sınıflandırması yapılırken, Sever’in (2015) sınıflandırması genel kabul görmüş olup kapalı (geliştirilmemiş), açık (geliştirilmiş), devingen ve durağan karakterler olarak sınıflandırılması yaygın olarak kullanılmıştır. Farklı kelimelerle ifade edilmiş olsa da yetişkinler için yazılan eserlerle çocuklar için yazılan eserlerde benzer sınıflandırmaya gidildiği de söylenebilir. Bunun yanı sıra ana kahraman, yan kahramanlar ya da yardımcı kahramanlar sınıflandırmasına da sıkça rastlanmaktadır. Çocuk edebiyatı bağlamında kahramanların taşınması gereken özellikler konusu bu sınıflandırmalar göz önünde bulundurulmaksızın yapılmaktadır. Genellikle kahramanların taşınması gereken özellikler belirlenirken yazarların kahramanları nasıl şekillendirmeleri gerektiği hakkında yargılara varılmaktadır. Bu noktada yetişkinler için yazılan eserlerden farklı olarak çocuk edebiyatı eserlerinin taşınması gereken özellikler genellikle yazara tavsiyeler biçiminde de algılanabilmektedir. Kahramanların taşınması gereken özellikler hakkında alan yazını incelediğinde Sever’in (2008), iyi geliştirilmiş devingen karakterlere çocuk kitaplarında ihtiyaç olduğunu belirttiği görülmektedir. Bunun yanı sıra Karatay (2011), çocuk kitaplarında bulunan kahramanların evrensel ve ahlakî değerlere saygılı, iyiliğin-doğruluğun savunucusu ve barış yanlısı olması gerektiğini aktarmaktadır. Son olarak karakterler; cinsel, ideolojik, politik ve dini hiçbir görünümü barındırmamalı (Güleryüz, 2006; Kıbrıs, 2010); aşırıya kaçmamak kaydıyla eğlenceli ve komik olmalıdır (Oğuzkan, 2010).

Bu çalışma kapsamında yapılan alan yazını taraması sonucunda görülmüştür ki çocuk eserlerindeki kahramanların özelliklerinin devingen karakter özellikleri göstermesi gerektiğini savunan araştırmacıların yanı sıra durağan tiplerin kullanılabileceğini ifade edenler de vardır. Bununla birlikte zaman zaman idealize edilen kahramanların özelliklerinin okuru doğru davranış biçimine yönlendirmesi beklentisiyle rehber olarak kullanılması da tavsiye edilmektedir. İdealize edilmiş kahramanların özelliklerinin neler olması gerektiği yönünde bazı kalıp fikirlerin ortaya konulması kahramanların hangi özelliklere sahip olması gerektiği yönünde de bazı fikirlerin oluşmasına neden olmaktadır. Örneğin; değerlere saygılı, güvenilir, adil, çalışkan ya da paylaşımcı olması gerektiği yönünde bir kabul gözlenebilmektedir. Özellikle küçük yaş çocuklar için hazırlanan eserlerde kalıp kahramanlar kullanılması önerilmektedir. Yaş büyüdükçe yaşamı daha doğru bir biçimde algılaması için yaşam şartlarına göre değişen ve dönüşen kahramanların yaratılması önerilmektedir. Bunun yanı sıra idealize edilmiş kahramanlar sıkça eleştirilmekle birlikte çocuk karakterlerin idealize edilmemesi durumunda zayıf karakterlerin ortaya çıkabileceği riskine dikkat çekilmektedir (Neydim, 2000; Karataş, 2014). Dolayısıyla karakterlerin taşınması gereken özellikler konusunda prensipler ortaya konulması kaçınılmaz görülmektedir.

Günümüz programlarında değerler eğitimi ve ilişkili olarak karakter eğitimi vurgulanmakta, bazı araştırmacılar çocuk edebiyatının bu yönde kullanılmasının yararlı olacağı hakkında olumlu görüşler bildirmektedir (Almerico, 2014; Freeman, 2014; Gibbs ve Earley, 1994; Karatay, 2007; Karatay, Deste başı ve Demirbaş, 2015; Klein-Ezell, Ezell ve Stanley, 2014; Lintner, 2011; O’Sullivan, 2004). Bu eğitimin okurun kahramanla özdeşim kurması veya öykünmesi ile sağlanabileceği dile getirilmektedir. Özdeşim kurma okurun kendisini başkasının yerine koyabilmesi anlamına gelmekte olup çocuk edebiyatında da çocuğun kahraman gibi duymaya, düşünmeye ve hareket etmeye istekli

olması biçiminde tanımlanmaktadır (Aslanyürek, 2007; Sever, 2008). Dolayısıyla çocuğun iyi ya da idealize edilmiş bir kahramanla özdeşim kurması yönünde bir motivasyon dikkat çekmektedir.

Çocuklar için yazılmış edebî eserler, çocuk okurların kendi benliğini kavraması ve dünyayı anlaması açısından yararlı bulunmaktadır (Bohlin, 2005; Gibbs ve Earley, 1994; Karatay, 2007; Yılmaz, 2016). Kitap kahramanıyla çocuk arasında kurulan bağ, geliştiricidir. Çünkü bir anlamda onlar, çocukların düşsel arkadaşlarıdır; çocuklar, onlar aracılığıyla sorunları tanır, çözümlerine ilişkin fikir edinir, toplumsal kuralları öğrenir ve özümserler (Karatay, 2011, s. 100). Okuma eyleminin bir anlamda öğrenme süreci olduğu ve bu sürecin zaman içinde çocukta bazı değişiklikler meydana getireceği varsayılır. Çocuk edebiyatı yoluyla okur, özdeşim kurduğu kahramanların duygularını sezmeye, anlamaya ve kavramaya çalışır. Böylece yaşamı, toplumsal ve kişisel ilişkileri farklı şekillerde deneyimleyerek hayata hazırlanır (Altıkulaç Demirdağ, 2022, s. 771; Doğan Güldenoğlu, 2017; Gençer ve Doğan Kahtalı, 2022, s. 411; Sever, 2013; Sever, 2015; Sever, Dilidüzgün, Neydim ve Aslan, 2007). Bunun yanı sıra çocukların hangi tür kahramanlarla özdeşim kurması gerektiğine zaman zaman doğrudan zaman zaman dolaylı atıf yapılmaktadır. Roman ya da hikâye kahramanının idealize edilmiş özellikleri çocuğun da bu özellikleri öykünerek edinmesini sağlayabilir düşüncesi hareket noktasını oluşturmaktadır. Oysa çocukların idealize edilmiş kahramanlar yerine kendilerine benzeyen kahramanlarla özdeşim kurmaktan daha çok hoşlandıkları gözlenmiştir (Sever, 2008; Tekşan, Set ve Çinpolat, 2019). İdealize edilmiş kahramanların tek yönlü ve durağan tip özellikleri gösterdikleri ve doğallıktan uzaklaştıkları dikkat çekmektedir (Tekşan vd., 2019). Oysa kahramanların tip özelliklerine göre Sever'in (2008) ve ona benzer biçimde sınıflandırma yapmayı tercih eden çalışmaların benimsediği tutumun kahramanların özellikleri analiz edilince çok yalınkat bir tutum olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Robert Diyanni, anlatılarda majör ve minör karakterler olduğuna dikkat çekerek minör karakterlerin majör karakteri destekleyen, işlevi kısmen büyük karakterleri aydınlatmak olan bir veya daha fazla ikincil veya küçük karakter olarak tanımlar (Dyanni, 2004, s. 922). Minör karakterler genellikle statik veya değişmezdir, eser boyunca esasen aynı kalırlar. Öte yandan dinamik karakterler; tutum, amaç, davranış bakımından bir tür değişiklik gösterirler. Olay örgüsünde değişken karakterlere sayıca fazla yer vermek çocuklar için dikkat dağıtıcı görülmektedir, bu nedenle her karakterin boyutlu olması uygun görülmemektedir (Luckens, Smith ve Coffel, 2018).

Dyanni'ye göre statik ve dinamik karakterleri tanımlamanın bir başka yolu da "Sisflat ve yuvarlak" karakterlerdir. Düz karakterler yalnızca tek bir boyutu ortaya koyar ve davranışları ve konuşmaları tahmin edilebilirdir; yuvarlak karakterler daha bireyseldir, insan doğalarının birden fazla yönünü ortaya koyar ve davranış veya konuşmalarında tahmin edilemezler (Dyanni, 2004, s.922). Bu durumda devingen ya da durağan karakter tiplerine ek olarak yuvarlak, sıradan ya da sembolik karakterleri koymak mümkündür. Bu karakter sınıflandırmasında esas olarak ana karakteri belirginleştiren karakter tipleri üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmada ise çocuk edebiyatı alanında yapılmış karakter sınıflandırması çalışmalarında genellemelere yer verildiğini ve bu genellemelerin bazı ayrıntıların göz ardı edilmesine sebep olabileceği iddiası tartışılmaktadır. Bunun için örnek olarak Şermin Yaşar'ın *Lo* adlı kitabının kahramanları analiz edilecektir.

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi deseni kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 189). Araştırmada, Şermin Yaşar'ın *Lo* adlı kitabından yola çıkılarak çocuk edebiyatında yapılmış tip çalışmalarında genellemelere yer verildiğini ve bu genellemelerin bazı ayrıntıları göz ardı etmeye sebep olabileceğini tespit etmek amaçlandığı için bu desen tercih edilmiştir. Araştırmanın, incelenen dokümanı Şermin Yaşar tarafından 2022 yılında yazılan ve Doğan Çocuk Yayınevi'nden çıkan *Lo* adlı kitap oluşturmaktadır. Bu kitabın seçilmesinde etkili olan neden, tip çalışmalarındaki genel görünümün dışında niteliklere sahip karakterleri içeriyor olmasıdır. Araştırmanın amacı doğrultusunda kitaptaki karakterlerin karşılaştıkları problemler ve bu problemleri çözüm biçimleri, tip analizinde belirleyici olmuştur. Böylelikle tip kategorileri göz önünde bulundurularak bir çıkarımda bulunulmuştur. Bu bağlamda araştırmacılar tarafından oluşturulan "Problemler ve Problem Çözme Biçimlerini" ele alan yapılandırılmış form aracılığıyla veriler toplanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde *Lo* kitabı amaç doğrultusunda araştırmacılar tarafından bağımsız bir şekilde okunmuş ve kodlanmıştır. Ardından araştırmacılar kodlamalarını karşılaştırarak görüş birliğine varmıştır. Toplanan verilerin çözümlemesinde hem betimsel analiz hem de içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Tip analizine ilişkin bulgular betimsel analizle ele alınırken karakterlerin karşılaştıkları problemler ve bu problemleri çözüm biçimleri içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini güçlendirmek adına sıklıkla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

1. Kahramanların Problemleri Çözüm Yolları ve Buna Bağlı Olarak Tip Sınıflandırması

Devingen kahramanların bir problemle karşılaştıktan sonra süreç içinde geliştikleri ve değiştikleri ya da gelişmeye ve değişmeye açık kahramanlar oldukları söylenebilir. Bu açıdan çocuk edebiyatı çalışmalarında çocukların kahramanla özdeşim kurdukları ve dolayısıyla devingen karakterlerin tercih edilmesi gerektiği yönünde bir anlayış olduğu söylenebilir. Bu çalışmada *Lo* adlı kitaptaki kahramanların karşılaştığı problemler ve bu problemler karşısındaki tutumuyla devingen ya da durağan tiplerden hangisine girdiklerini analiz etmek karakter tiplerinin özelliklerinin sınıflandırılmasının yeterli bir öngörü sağlayıp sağlamadığı hakkında bilgi verebilir. Böylece bugüne kadar genel kabul görmüş, devingen ve durağan karakter tip sınıflandırmasının yeterli bir bakış açısı sağlayıp sağlamadığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Kitabın kahramanı *Lo*'nun gerçek adı Yüksel'dir. Mevsimlik işçilik yapan bir ailede dünyaya gelen Yüksel, çadırlarda büyümektedir. Çavuş ona sürekli "*Lo!*" diye seslendiği için zamanla herkes bu ismi benimsemiştir. O da başlarda bu durumdan hoşlanmasa da zamanla yeni adını kabullenmiş ve sevmiştir. Çadırlarda yaşayan çocuklar, eğer çadır kurdukları yer köye yakınsa okula gidebilmektedirler. *Lo*, başlangıçta yaşı küçük olduğu için okula gitmiyor olsa da okula gitmeyi çok önemsemekte, giden arkadaşlarının anlattıklarını dinleyerek okul hayali kurmaktadır. *Lo*, bu hayalleri kura kura sonunda büyümüş ve okula gitme yaşına gelmiştir. Büyük bir sorun vardır. İşleri gereği sürekli yer değiştirmek zorunda kalan ailesi onun okul yaşına geldiğinin ve okula gitmek istediğinin farkında değildir. Başlangıçta ailesine söylemeyi düşünen *Lo* bir süre sonra fikir değiştirir. Yeni aldığı karara göre tarlalarda mevsimlik işçilerden sorumlu olan "Çavuş" denilen kişiye söyleyecektir. Sürekli çalışmaya ve vaktin boşa geçirilmemesi

gerektiğine odaklanmış olan Çavuş'la nasıl iletişime geçeceği büyük bir problemidir. Bu problemi aşmak için Lo, birçok farklı yöntem deneyecektir. Bu büyük problemin yanı sıra, zaman zaman farklı problemlerle de karşılaşmaktadır. Kitaptaki problemler ve kahramanın bu problemleri çözüm yöntemleri onun durağan ya da devingen bir tip olduğu yönünde bir yargıya varmayı sağladığı için kahramanın problemler karşısındaki tutumu irdenlemiştir. Tablo 1'de yer alan problemler ve kahramanın bulduğu çözüm yolları ele alınarak Lo'nun başlangıçtan itibaren devingen tip özelliği gösterip göstermediği tartışılacaktır.

Karşılaşılan Problem	Problemin Çözümü	
Okula gitme isteğini dile getirememe	• Uyumayıp Çavuş ile konuşmayı deneme • Dut ile tişörtlere yazı yazma • Taş ile yere yazı yazma	Bireysel çaba
Isırgan otunun ısırması	• Kol ve bacaklara çamur sürme	Bireysel çaba
Çavuş'un eşinin hasta olması	• Haber verme	Bireysel çaba
Köpeğin çadıra kabul edilmemesi(gönderme isteği)	• Ağlama (Çaresizlik)	Bireysel çaba
Köpeği çobanın yanına verilmesi (çalıştırma)	• Köpeği eğitme	Bireysel çaba
Tabletli oğlanın başını kaldırmaması	• Hareket etmesi için plan yapma	Bireysel çaba
Tabletli oğlanın düşmesi	• Dua etme	İlahî beklenti

Tablo 1. Karşılaşılan Problemler ve Çözümleri

Tablo 1'de görüldüğü üzere Lo, Çavuş ile çeşitli yollarla iletişime geçmeyi deneyerek problemini çözmeye çalışmıştır. Problem çözme yöntemleri arasında ona daha iyi görünmek için uykusuz kalmak, tişörtüne veya yere yazı yazarak Çavuş'un okumasını sağlamaya çalışmak da vardır. Fakat ne yazık ki tüm bu çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bununla birlikte Lo, bulduğu çözüm yollarının sonuçsuz kaldığı durumda hemen tavır değiştirmeye ve yeni bir yöntem bulmak için çabalamaya hazırdır. Bu da onun açık ya da devingen kahraman özelliği gösterdiğini ispatlar. Fakat bu durum Lo'nun problemi ortaya çıkmadan önce de mevcuttur. Çünkü Lo, daha okul yaşı gelmeden önce de diğerlerinden farklı ve çok yönlü düşünebilen bir kahraman olduğunu ispatlamaktadır.

Lo, problemi ortadan kaldırmak adına düşünürken “*aklıma fikir geldi*” ya da “*İşte tam bunları düşünürken aklıma harika bir fikir geldi*” (2022, s.41) gibi ifadeleri sıklıkla kullanmaktadır. Kahramanın problemi ortadan kaldırmak için bulduğu çözüm yollarının yaşantılar sonucunda akıl ettiği söylenebilir. Örneğin taşlar ile yere yazı yazma fikri, dağda taşlarla yazılmış olan “*Her Şey Vatan İçin*” cümlesi üzerine babası ile yapmış olduğu bir sohbet sonucunda ortaya çıkmıştır. Başka bir örnek tişörtlere yazı yazma fikridir. Kitapta Çavuş'un çocuğun tişörtündeki yazı aracılığıyla onunla iletişime geçmeye

çalıştığını fark eden Lo, kendi tişörtüne de okula gitmek istediğini yazarak problemi sonlandırmayı hedeflemektedir. Lo'nun bu çözümleri, bireysel çabası sonucunda bulunmuş çözümlerdir.

Lo, okula gitmek istediğini Çavuş'a söyleyememe probleminin yanında başka problemlerle de karşı karşıya kalır. Örneğin tarlada çalışırken Lo'nun kolunu ve bacağını ısırgan otu ısırmaktadır ve Lo bu problemi kol ve bacaklarına çamur sürerek çözer. Ayrıca Lo, Çavuş'un eşinin hastalandığını gördüğünde de çözüm olarak Çavuş'a haber verme yolunu seçer. Yolunu kaybetmiş bir yavru köpeğin Lo'nun çadırına gelerek onunla arkadaş olmasına karşın annesinin köpek özelinde, *"O ne Lo? Anaaaaam! Nerden buldun o köpeği? Biz kendi karnımızı zor doyuruyoruz, bir köpeğimiz eksik. İstemem, gönder gitsin sunu."* (2022, s.57-58) cümleleri ile verdiği tepki bir diğer problemidir. Bu problem karşısında kendisini yorgun ve yalnız hisseden Lo, çaresiz bir şekilde ağlamaya başlamıştır: *"Ağlamaya başladım. Artık dayanamıyordum. Bıkılmışım her şeyden. Kardeşim yok, arkadaşım yok, oyun yok, okul yok! Yetti artık! Köpeğe sarılarak ağladım. Babam yine düşünüyordu"* (2022, s.58). Başlangıçta problemi ortadan kaldırmak için çaba sarf etmeyip ağlamakla yetinen Lo, bu problemi babasının yardımıyla çözüme kavuşturmuştur. Annesinin karşı çıkmasına rağmen köpeğin onlarla kalmasını kabul eden babası, bahsi geçen problemin sonlanmasına sebep olmuştur. Köpek özelinde ortaya çıkan bir diğer problem ise köpeğin Çavuş tarafından çalıştırılmak üzere karşı köydeki bir çobana verilme teşebbüsüdür. Köpeğin onlarla kalması için annesini ikna eden Lo, şimdi de Çavuş'la problem yaşamaktadır. Çadırdaki tek arkadaşı olan yavru köpeği göndermek istemektedirler. Bu problemi ortadan kaldırmak için düşünen Lo, sonunda çözümü bulur. Köpeğin aldığı kokuyu tanıma özelliğini kullanarak Çavuş'un ayakkabılarını bulmasını sağlayan bir plan kurmuştur. Hazırladığı bu oyundan etkilenen Çavuş, köpeğin kalmasını kabul etmiştir.

Kitaptaki son problem durumuysa Çavuş'un tablet bağımlısı oğlu özelinde gerçekleşmiştir. Tablet bağımlısı oğlanın yerinden hiç kalkmadığını fark eden Lo, onun hareket etmesini sağlamak için çocuğun ağaçtan elma toplaması için Çavuş'u ikna etmiştir. Yaptığı bu plan sayesinde çocuğu yerinden kaldırmayı başaran Lo, çocuğun ağaçtan düşmesi ile yeni bir problemle karşı karşıya kalmıştır. Bu problemi ortadan kaldırmak içinse bireysel bir çabadan ziyade ilahî bir beklentiye girmiştir. Kitapta söz konusu durum, *"Onun için saatlerce dua ettim. İyileşirse eğer benim yerime onun okula gidecek olmasını asla kıskanmayacaktım. Her gün onun okuldan gelişini bekleyecektim. O, derslerine çalışırken ben de ona ağaçlardan meyve toplayacaktım. Her istediğini yapacaktım. Yeter ki iyileşsin ve okula başlasın"* (2022, s. 110)... şeklinde betimlenmiştir.

Kitap genelinde problemleri ortadan kaldırma noktasında zekânın ve bireysel çabanın önemli bir faktör olduğu vurgulanmaktadır. Kahramanın problemler karşısında izlediği çözümlerin, çocuk okurların özdeşim kurmasında işlevsel olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda kitabın kahramanı olan Lo'nun problemleri çözme biçimlerinin model oluşturduğu söylenebilir. Bununla birlikte Lo'nun olaylara mizahi yaklaşım biçimi kahraman tipini belirlemede yardımcı bir veri sağlamaz. Oysa Lo'nun en belirgin özelliği onun çözüm yollarını olayları biraz da hafife almayı sağlayan tutumunda yatmaktadır. Örneğin, Çavuş'la konuşmaya karar verdiğinde Çavuş şöyle demektedir:

"Çavuş, böyleyken böyle... Ben sabahtan akşama kadar tarlada senin için çalışmam. Benim okula gitmem lazım." Anlatabiliyor muyum? Sal beni, gideyim,' diyecektim. İşte bunu yapabilmek için bütün bir geceyi uykusuz geçirmem gerekiyordu. Yoksa her sabah Çavuş'un sesiyle uyanan ben, Çavuş'tan

önce nasıl uyanayım? O gece annem ve babamla birlikte ben de yattım. Uyumamak için bildiğim bütün şarkıları içimden saydım. Bine kadar sayabiliyorum. Bine kadar saydım (2022, s.29).

Lo'nun zaman zaman diğer insanlardan farklı olarak zekâsının öne çıktığını ve bu yeteneğinin de bazen kitapta mizahi bir biçimde verildiği görülmektedir. Örneğin, mısır tarlasında çalışmaya gittikleri gün mısırı dalından kırmaya gücü yetmeyince ona kırılan mısırları çuvala doldurma işi verilir. Matematik merakı olan Lo kendi kendine her çuvala aynı sayıda mısır sığdırma oyunu oynar. Sonra Çavuş ona kırılmamış, dalında unutulmuş mısır bulma işi verir ve *"Tarlayı baştan sona dolan Lo. Tek bir mısır bile ziyan olmasın. Unutulmuş mısır varsa, İbo'ya seslen o gelip kırsın. Sen sakın kırma, beceremezsin, ziyan edersin mısırı. Ne kadar mısır bulsan o kadar kâr"* (s.66) der. Bu arada Çavuş'un, *"ziyan olmasın"* ve *"o kadar kâr"* gibi sözleri kitapta sık sık tekrarlanarak onun karakterini belirginleştirir ve komik etkisi yaratır.

İbo koşarak yanıma geldi, mısırı kırdı ve işine geri döndü. Beşinci sırada bir mısır daha buldum.

"İbooooo!" diye seslendim.

İbo yine koşarak geldi. Mısırı kırıp gitti.

Yedinci sırada bir mısır daha buldum.

"İboooo!" diye seslendim.

İbo gelince bana kızdı: "Ne bulup duruyorsun Lo?

Te bir uçtan bu uca geliyorum senin yüzünden. Bi daha mısır bulma, külahları değişiriz," dedi (2022, s.67).

İbo'yu çağırmanın gereksiz olduğunu düşünen Lo, bütün tarlayı dolaşıp hangi sıranın neresinde kaç tane mısır varsa hepsini ezberlemiş, sonra İbo'ya bağırır: "İbooooo! İbooooo! Sekizinci sıranın baştan üçüncü kökünde; onuncu sıranın sondan dördüncü kökünde; on birinci sıranın ikinci, altıncı ve yirminci kökünde; on ikinci sıranın sekizinci, yirmi beşinci ve kırkıncı kökünde; on dördüncü sıranın yedinci, on ikinci, ellinci kökünde; on beşinci sıranın sonuncu kökünde; on altıncı sıranın kırkın ikinci kökünde; yirmi birinci sıranın yirmi beşinci kökünde; otuzuncu sıranın kırk üçüncü kökünde; otuz beşinci sıranın onuncu, on sekizinci ve yirminci kökünde birer koçan mısır kalmış, git onları kır," dedim (2022, s. 67-68).

Herkes elindeki işi bırakmış Lo'ya şaşkın şaşkın bakmaktadır. Lo, bunu gereksiz bulur, ona göre herkes sayıları aklında tutabilir. Ama Çavuş'un onun yeteneğini fark edince okula göndereceğini sanması ve sonrası yine komik etkisi yaratır:

"Aferin Lo, madem bu kadar zekisin, öhööö, öhööö, öhööö..."

Çavuş'un yediği üzüm boğazına takılmıştı. Öksürüğü geçince tekrar başladı.

"Aferin Lo, madem sen bu kadar zekisin, öhööö, öhööö, öhööö..."

Öksürüğü geçmiyordu bir türlü Çavuş'un. Yanındakiler sırtına vuruyorlardı ama yine de geçmiyordu. Öksürüğü geçse, sözünü tamamlayacaktı. Diyecekti ki "Madem bu kadar zekisin, seni okula gönderelim." Kalbim yerinde çıkacak gibi olmuştu heyecandan. Nihayet birisi Çavuş'a bir bardak su getirdi ve Çavuş'un öksürüğü geçti. Şimdi sözünü tamamlayabilirdi Çavuş. Dedi ki:

"Aferin Lo, madem bu kadar zekisin, zekân ziyan olmasın. İşçilerin yevmiyelerini bugün sen say. Kadınlara altmış, erkeklere yetmiş üç, çocuklara kırk lira vereceksin!" (2022, s.69).

Lo, okula gitmeden sayıları ve okuma-yazmayı öğrenmiş, öğrenmeyi sevmiş ve bir bakıma bunu fark etmiştir. Lo'nun hangi karakter tip özelliği taşıdığı noktasında çalışmanın giriş kısmında verilen tanımlara dayanarak net ve tam bir sonuca varmak zordur. Sorunlar karşısında çeşitli bakış açılarıyla çeşitli çözüm yolları denemekten çekinmez. Yaratıcı ve çalışkan bir kahramandır. Sonuçta, Lo kitabın başından itibaren

değişime ve gelişime açık karakter özelliği göstermektedir. Açıkçası karşılaştığı sorunlar onu değiştirmemiştir, o zaten temelde değişime açık bir karakter özelliği gösterir ki değişime açık oluşu değişmez bir biçimde romanda izlenebilir. Yani mücadeleci yapısı değişmez bir biçimde romanda sürdürülür.

Lo'nun yanı sıra romandaki diğer önemli kahraman Çavuş ise kapalı ya da sabit denilebilecek karakter özellikleri gösterdiği söylenebilse de kitabın sonunda Çavuş'un Lo'nun okula gitmesi için ona oğlunun malzemelerini ve okul kıyafetlerini vermesi sürpriz bir etki yaratarak Çavuş'un değişken bir yapıya sahip olduğu izlenimi verir. Çavuş sanılanın aksine anlayışsız ve kaba bir kahraman değildir. Roman içinde Çavuş'un zaman zaman karikatürize edilen tip özellikleriyle okurda sempati uyandıran bir kahramana dönüştürüldüğü söylenebilir. Bu durumda Çavuş'un durağan ya da kapalı, açık ya da devingen kahraman özelliklerinden hangilerini gösterdiği net bir biçimde sınıflandırılmaz.

Lo, okula gitmek istediğini Çavuş'a söylemek ister çünkü onun gözünde Çavuş'un otoritesinin büyük bir önemi vardır. Eğer onu ikna edebilirse okula gidebilecektir. Her ne kadar otoritesi yönüyle önem kazanmış olsa da romanda Çavuş'un kişiliği mizahi bakış açısıyla verilir. Lo'nun gözünde Çavuş, hep çalışmak ve çalıştırmak isteyen, "ziyan olmasın" diye gerekli gereksiz tedbirlere başvuran biraz da komik bir tiptir. Bu durum kısmen yazarın anlatım biçiminin bir yansıması olarak da değerlendirilebilir. Çocukların dikkatini çekmek, onları etkilemek ve onlara eğlenceli bir dünya sunmak için Şermin Yaşar, mizahi bir yaklaşım ön planda tutmuştur (Şimşek ve Kaya, 2021).

Çavuş sabahları herkesten erken kalkar. Bence o hiç uyumuyor da olabilir. Daha önce de söylemiştim, biz sabahları Çavuş'un sesiyle uyanırız."Güneş doğdu! Hazır güneş doğmuşken kalkın ve çalışın. Gün ışığını ziyan etmeyin! Ne kadar çalışsak o kadar kâr. Kalkın, güneşi ziyan etmeyiiii!" diye bağırır. Onun sesiyle birlikte herkes koşturmaya başlar. Herkes o kadar çok çalışır ki konuşmaya vakit bulamazlar. Çavuş da koşturur, işçiler de. Bizim hiç boş vaktimiz yoktur. Hele çavuşların hiç yoktur (2022, s.28).

Çavuş'un en çok kızdığı şey, vaktin ziyan edilmesidir. Karıncalar bile boş durmasınlar, çalışsınlar ister, çekirdek kabuklarını ziyan olmasın diye karıncalara verir:

"Hiç kimsenin boş durmasına dayanamıyordu Çavuş. Hepimizin durmadan çalışmasını istiyordu. Kimse boş durmasını istiyordu. Karıncaların yuvasına çekirdek kabuğu bırakıyordu avuç avuç. 'Alın yuvanıza çekirdek kabuğu taşıyın karıncalar. Boş boş dolanmayın etrafta. Ne kadar taşısınız o kadar kâr. Şu çekirdek kabukları ziyan olmasın' diyordu." (2022, s.90).

Karısı hastalandığında onu traktöre bindirip hastaneye götüreceğine ziyan olmasın diye hasta olmayanları bile traktöre doldurup götürür. Patronun oğlunun eski tabletini oğluna verir, ziyan olmasın diye bol bol oynar oğlu da. Karısı ziyan olmasın diye çok yer, ziyan olmasın diye bütün ilaçları içince zehirlenir. Çok çalışmak, ziyan etmemek ve ne kadar çok faydalanılırsa kâr mantığıyla hareket etme meselesi romanda çeşitli aralıklarla tekrar ederken Çavuş kısmen komik, kısmen sempatik bir tipe dönüşür. Romanın sonuna kadar Lo'nun derdi olduğunun ya da okula gitmek istediğinin aslında farkında olmayan Çavuş, sonunda kendi oğluna aldığı malzemeyi oğlu okula gitmeyeceği için ziyan olmasın diye Lo'ya verir.

"Bizim oğlan altı ay yattığı yerden kalkamayacak. Bu sene okula başlayacaktı. Ha bunları onun için almıştım. Dünyanın parasını verdim haaaa! Az para değil. Çantası ayrı para, kitabı ayrı para, kalemi ayrı, ayakkabısı ayrı, suluğu matarası ayrı para. Koca yaz biriktirdiğimiz parayı bunlara verdim. Şimdi oğlan altı ay yatacak, okula gidemeyecek. O kadar para verdim, bu aldıklarım ziyan olmasın.

Senin oğlan gitsin okula," dedi Çavuş. Gözlerime, kulaklarıma inanmadım. Olduğum yere yığıldım kaldım. Galiba bayılmışım. Annemin kucağında açtım gözlerimi. Saçlarını seviyordu. "Sevinçten bayıldı gariban," diyordu annem. Babamla Çavuş güldüler. Çavuş'u ilk kez böyle gülerken görüyordum. Babam onu çadırın kapısından geçirirken Çavuş, "Yalnız ihmal etmeyin. Mutlaka gitsin. Sabah tarlaya giderken önce onu okula bırakır, öyle geçeriz tarlaya. Başlamışken okusun. Okutabildiğin kadar okut çocuğu. Bizimkinin de canı sağ olsun, seneye iyileşince ona yeniden alırsız çantasını, defterini. Seneye başlar. Ne kadar okusalar o kadar kâr," dedi. Koşup Çavuş'a sarıldım. İlk kez Çavuş'a bu kadar yaklaştım. Bıyıkları o kadar da uzun değilmiş... (2022, s.115-116)

Lo'nun derdini hiç anlatamaması, Çavuş'un bilmeden sorunu çözüme kavuşturması kahramanların ikisini de sorun karşısında buldukları çözüme bağlı bir biçimde sınıflandırmayı engellemektedir. Çünkü ne Lo sorunu çözmeyi kendi çabasıyla başarmış, ne de Çavuş sorunu fark ettiği için bir çözüm bulmuştur. Sorun kendi kendine çözülmüş olsa da sorunun varlığı okur için belirginleştirilmiş, okula gitme şansı olmayan ve istese de bu imkâna kavuşamayan çocuklar için bir şeyler yapılması gerektiği mesajı verilmiştir. Kitabın son kısmı yirmi beş yıl sonraki Lo'nun kaleminden yazılmıştır. Bir yetişkin olarak sosyal yardım kuruluşunda kendisi gibi çocuklara yardım ettiğini hatta bunu Çavuş'un oğluyla birlikte yaptığını yazmıştır. Bu durumda da Lo'nun yıllar sonra aynı duyarlılıkla devam ettiği, değişmediği, başlangıçta sergilediği açık karakter özelliğini devam ettirdiği söyleyebilir.

Kitaptaki anne, baba, Çavuş'un karısı, Çavuş'un oğlu, işçiler, patron, patronun oğlu ve Belediye başkanı gibi kahramanlar sabit ya da durağan kahramanlar olarak başlangıcından sonuna kadar değişmeden, kendilerinden beklenen biçimde romanda yer alırlar. Dolayısıyla kitap kahramanları aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

Kahraman	Özellikleri	Lo	Çavuş	Lo'nun anne ve babası	Çavuş'un karısı	Çavuş'un oğlu	İşçiler	Belediye Başkanı
Açık ya da Devingen (Dinamik karakter)	Tutum, amaç, davranış bakımından bir tür değişiklik gösterirler	X						
Yuvarlak Karakter	Değişim kapasitesi gösteren ama koşullar zorlayana kadar değişmeyen karakter.	X	X					
Kapalı ya da Durağan (Statik karakter)	Genellikle anlatı boyunca değişmeden duran karakterler	X		X	X	X	X	X
Sıradan Karakter	Sabit kişilik özelliklerine			X	X		X	

	sahip arketipsel figürler							
Sembolik Karakter	Okurun zihnini daha geniş kavramlara yöneltmek için kullanılan tipler							X

Tablo 2. *Lo'nun Kahramanlarının Tip Sınıflandırması*

Bu durum Lo için de geçerlidir. Lo, başına gelenler neticesinde değişmemiştir. Yani romanda değişken özelliği okur tarafından takip edilemez. O başlangıcından itibaren açık ve değişken özelliklere ya da yuvarlak karakter özelliklerine sahiptir. Çavuş, koşullar zorladığında değişen yuvarlak karakter özelliği gösterir. Sonuç olarak sınıflandırma yapılırken tam ve net bir biçimde sınıflandırmanın mümkün olmadığı, ayrıntılı analizlerin sınıflandırmaları çok boyutlu düşünme zorunluluğunu ortaya koyduğu görülmektedir.

Sonuç

Bu araştırmada Şermin Yaşar'ın *Lo* adlı kitabındaki kahramanların hangi karakter tip özellikleri taşıdığı ve problem çözme yolları incelenmiştir. Bu bağlamda kahramanların, karakterler özellikleri ve problemlerle baş etme yolları arasında bir uyum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Romanın kahramanı çeşitli sorunlar karşısında çeşitli çözüm yolları araştıran, pes etmeyen devingen karakter özellikleri sergilemektedir. Buna karşın bu özelliği roman boyunca devam ettiği için yuvarlak ya da kapalı olarak da tanımlanabileceği gösterilmeye çalışılmıştır. Diğer önemli kahraman Çavuş ise roman boyunca kapalı ya da durağan olarak tarif edilen karakter özellikleri gösterirken romanın sonunda sürpriz bir eylemle devingen tip özelliğine yaklaşır. Bu bakış açısı bize kahramanları tek bir kategoride sınıflandırmanın yetersiz olduğunu ispatlamaktadır. Lo, romanın başından itibaren sorunlarla baş etmeye çalışır ve kendisinden beklenen hareketi yani mücadele etmeyi sürdürür. Bu da onun değişmediğini durağan bir konumda romanda yer aldığını ispatlar. Çavuş'sa romanın başından sonuna kadar aynı kalmaz, okur için beklenmedik bir eylem gerçekleştirerek değişim yaşadığını gösterir. Bu durum onu durağan ve devingen karakter özellikleri arasında bir konuma yerleştirir. Dolayısıyla kahramanların durağan-devingen tip özelliklerinin ara kategoriler ihtiva ettiği söylenebilir.

Çocuk kitaplarında devingen özellikler gösteren kahramanların çocuk okurlar üzerinde daha olumlu ve gelişmeye açık etkiler bırakacağı varsayılmakta bu tip kahramanların yer aldığı eserlerin çocuklara okutulması önerilmektedir. Fakat bu çalışmanın da işaret ettiği gibi, devingen ve durağan tip özellikleri arasında ara kategoriler olabilir ve bu kahramanlar da çocuk okurlara olumlu mesajlar verebilecek potansiyele sahiptir. Dolayısıyla karakter sınıflandırmasında genellemeye gitmek ayrıntıları göz ardı etmeye neden olacak bu da değer içeren bazı durumların göz ardı edilmesine sebep olabilecektir. Sonuç olarak çocuk edebiyatı yoluyla çocukların sorunlarla baş etme stratejilerine devingen özellikler gösteren kahramanların olumlu katkısı olabileceği gibi ara kategorilerde olduğuna karar verilecek kahramanların da (hem devingen hem durağan ya da durağandan devingene doğru değişen gibi) içerik analizi yapılmak koşuluyla çocuk okurlara tavsiye edilmesi mümkündür.

Kaynakça

- Almerico, G. M. (2014). Building character through literacy with children's literature. *Research in Higher Education Journal*, (26) 1-13.
- Altıkulaç Demirdağ, R. (2022, Aralık 17- 18). Pal Sokağı Çocukları ve Uçan Sınıf arasında bir karşılaştırma: Çocuk dünyasında savaş. Karadeniz 11th International Conference on Social Sciences, Rize, 771-781.
- Aslanyürek, S. (2007). *Senaryo kuramı*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Bohlin, K. E. (2005). *Teaching character education thorough literature*. USA: Routledge.
- Chatman, S. (2008). *Öykü ve söylem filmde ve kurmacada anlatı yapısı* (Ö.Yaren, Çev.). İstanbul: De Ki Basım Yayın.
- DiYanni, Robert. (2004). *Literature : approaches to fiction, poetry, and drama*. Boston: McGraw-Hill.
- Doğan Güldenoglu, B. N. (2017). Çocuk edebiyatı kitaplarındaki yetişkin ve çocuk karakterlerin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4768-4780.
- Forster E. M. (2001). *Roman sanatı*. İstanbul: Adam Yay.
- Freeman, G. G. (2014). The implementation of character education and children's literature to teach bullying characteristics and prevention strategies to preschool children: An action research project. *Early Childhood Educ*, 42, 305-316.
- Gençer, G. ve Doğan Kahtalı, B. (2022). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Turkish Studies -Education*, 17(3), 407-421. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.58150>
- Gibbs, L. J. ve Earley, E. J. (1994). *Using children's literature to develop core values*. Bloomington: Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- Gülyüz, H. (2006). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Karataş, E. (2014). Çocuk Edebiyatında “Karakter” Kavramı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 60-79.
- Karatay, H. (2007). *Değer aktarımı açısından yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri*. 38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara.
- Karatay, H. (2011). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. T. Şimşek (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* içinde (s.77-125). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Karatay, H., Destebaşı, F. ve Demirbaş, M. (2015). Çocuk edebiyatı ürünlerinin 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakter gelişimine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçe Öğretimi Özel Sayısı, ÖS (II)*: 123-140.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Klein-Ezell, C., Ezell, D., Stanley, S. P. ve Powell, S. E. (2014). Character education using children's literature, puppets, magic tricks and balloon art. *International Journal of Humanities and Social Science*, 4(14), 1- 15.
- Lukens, R. J., Smith, J. J. ve Coffel, C. M. (2018). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış* (C. Pamay, Çev.). İstanbul: Erdem.
- Neydim N. (2000). *Çocuk ve edebiyat/ Çocukluğun kısa tarihi/Edebiyatta çocuk figürleri*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk edebiyatı* (10. basım). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Neydim, N. ve Aslan, C. (2007). *İlköğretimde çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Suvilehto, P. (2019). A study of animal characters as representations of humans: The animality/bibliotherapy test. *Journal of Poetry Therapy*, 32(2), 95-108.
- Şimşek, E. ve Kaya, A. İ. (2021). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında bir anlatım tarzı olarak mizah. *Türkbilig*, (42), 291-302.
- Tekin, M. (2012). *Roman sanatı, romanın unsurları*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Yaşar, Ş. (2022). *Lo*. İstanbul: Doğan Çocuk.
- Yılmaz, O. (2016). Kurgusal nitelikli çocuk kitapları ve karakter eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3): 311-325.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.